

HISTORISCH PLATFORM ROERMOND NIEUWSBRIEF

JAARGANG 13, NUMMER 1 – April 2015

Jaarlijkse HPR- BIJEENKOMST

Graag nodigen wij u en uw kennissen uit voor de **twaalftde bijeenkomst** van het Historisch Platform Roermond. Deze vindt plaats op **woensdag 20 mei om 19.30 uur**, in het **Cuypershuis**. Aanmelden vóór zondag 3 mei: gemeentearchief@roermond.nl t.a.v. "HPR" en vergeet dus niet 20 mei in uw agenda te reserveren! **Het programma is als volgt:**

- 19.15 uur Ontvangst met koffie/thee
- 19.30 uur Welkomstwoord avondvoorzitter
- 19.35 uur Roermond – Hanzestad, door Mr. Hein van der Bruggen
- 20.00 uur De afbraak van de Munsterabdij, door drs. Eric Caris
- 20.20 uur Pauze
- 20.40 uur Collectie online, door Annemieke Broeke
- 20.50 uur Oproep: Het Historische Café Roermond, door René Vroomen
- 21.00 uur Oproep: verwerking glasvondst, door Ton Lupak
- 21.10 uur De glasvondst, door Jente van de Bosch
- 21.30 uur Sluiting avondvoorzitter

Het Historisch Platform Roermond

Roermond is een stad met een rijk verleden, maar dat wist u natuurlijk. U, als historisch geïnteresseerde, bent van harte uitgenodigd deze avond bij te wonen. Wij, van het gemeentearchief Roermond, vertellen u graag over lokale geschiedenis in de vorm van korte lezingen door onze onderzoekers.

Dit platform is met nadruk géén genootschap of vereniging, maar een open ontmoetingsplaats die de mogelijkheid biedt om ideeën uit te wisselen, onderzoeksvragen voor te leggen en samenwerkingsverbanden te initiëren. Een plaats waar ruimte is voor discussie, presentatie en initiatieven op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis op verschillende terreinen en niveaus.

Terugblik op de HPR- bijeenkomst 2013

Op 22 mei 2013 heeft in het Forum te Maasniel de elfde jaarlijkse bijeenkomst plaatsgevonden van het HPR (Historisch Platform Roermond). Deze was gecombineerd met de donateursbijeenkomst van Stichting RURA.

De lezingen:

Roermond 1914-1919 - Bernhard Liemann: In 2014 was het honderd jaar geleden dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Een oorlog op zo'n grote schaal was nog niet eerder voorgekomen.

In augustus 1914 arriveerden de eerste Belgische vluchtelingen na de inval van de Duitsers in België. De grenzen werden gesloten, families kwamen moeilijk met elkaar in contact en economische betrekkingen met de aangrenzende buitenlandse gebieden gingen verloren...

Heksenprocessen Het onderzoek van Charlotte Ruijs en **Gerard van de Garde** naar de heksenprocessen van 1613-1614 is afgerond, op tijd voor de herdenkingsmanifestaties in het 'heksenjaar' 2013-2014. Hierover zijn in de Spiegel van Roermond 2014 twee artikelen verschenen, met verhalen over enkele opvallende slachtoffers en de belangrijkste conclusies.

Henri Tijssen - Thijs Hannen Henri Tijssen (Roermond 1862 - Enschede 1926), pianist, componist van het Limburgs volkslied (1909) en dirigent van het Roermonds Mannenkoor.

De Rijks HBS Roermond - Jean Beyers. In 1864 koos de 19de eeuwse staatsman, liberaal Jan Rudolf Thorbecke, Roermond als één van de vijf vestigingsplaatsen voor een Rijks HBS met vijfjarige opleiding. Waarom Roermond deze eer had en wat de betekenis was van deze school voor de stad, leidde tot een boeiende zoektocht in archieven en kranten.

Hans van Bergen lichtte de plannen toe van de Stichting Feex om in Roermond in 2014 een Heksenjaar te organiseren.

Terugblik op de HPR- bijeenkomst 2012

De bibliotheek van het Roermondse Kartuizer Klooster

door dr. Peter Thissen

In de eerste decennia van de achttiende eeuw beleefde het Roermondse kartuizerklooster Bethlehem een periode van bloei die zich uitte in geld en aandacht voor het kloostergebouw, -interieur en - bezit. Bij dit 'project' hoorde ook het initiatief om een catalogus aan te leggen van de kloosterbibliotheek (toen zo'n 5.000 titels).

De catalogus, waaraan tussen 1740 en 1742 gewerkt werd door de monnik Willem-Joseph Peeters, mag binnen het bibliothecarissenvak van die tijd een formidabele prestatie worden genoemd. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de vele registers die hij aanlegde, uit de kruisverwijzingen en uit de uitgebreide titelbeschrijvingen, en vooral ook uit de systematische consequentie waarmee Peeters zijn werk uitvoerde.

Gemeten in aantallen boeken was de bibliotheek op Europese schaal gemeten niet bijzonder groot. In de Duitse landen en Frankrijk bestonden tientallen bibliotheken met een bezit van tienduizenden boeken. Gemeten op de schaal van de Zuidelijke Nederlanden behoorde de kartuizerbibliotheek wel tot de bovenste 10%, maar in diezelfde klasse bevonden zich nog tientallen andere collecties.

De catalogus is bewaard gebleven doordat de ambtenaar die in 1783 belast was met de opheffing van het klooster, François-Bernard van der Renne, hem nagelaten heeft. Via zijn achter-achterkleinzoon en een Arnhemse antiquariaat kwam het document in 1952 in het Roermondse gemeentearchief terecht. Daar "vond" ik het in 1996. Het onderzoek naar de Roermondse kartuizerbibliotheek resulteerde in een dissertatie waarop ik in 2012 promoveerde.

Roermondse wederopbouw monumenten

dhr. Chris Meys MA

De wederopbouwperiode (1940-1965) is te typeren als een periode van herstel en grootschalige stadsuitbreidingen. Na de oorlog werd de vooroorlogse woningnood door de regering voortvarend aangepakt. Steden en dorpen werden in een ongekend tempo uitgebreid. Sommige verwoeste panden waren in een vooroorlogse bouwstijl herbouwd. Daarnaast kwam nieuwe architectuur tot bloei, de typische wederopbouwarchitectuur, gekenmerkt door het vele gebruik van beton, glas en staal. Hele wijken werden in een keer ontworpen volgens de heersende 'wijkgedachte'. Kenmerkend was de functiescheiding, het stratenpatroon en gebruik van openbaar groen.

Roermond was vóór de Tweede Wereldoorlog bescheiden van omvang. Na de oorlog breidde de stad in rap tempo uit. De bescheiden eerste uitbreidingen, zoals de wijk De Kemp, werden gevolgd door steeds grotere, zoals Donderberg, een woonwijk voor 13.000 inwoners.

Typerend voor deze periode is ook de aanleg van allerhande infrastructuur zoals de bouw van een nieuwe Maasbrug, de bouw van de spoortunnel aan de Oranjelaan en de televisietoren. Op landschappelijk vlak is er in een kort tijdsbestek ontzettend veel veranderd als gevolg van de grootschalige grindwinning en de vele ruilverkavelingen. Sinds de eeuwwisseling mag de naoorlogse architectuur en stedenbouw op een toenemende belangstelling rekenen. De gemeente heeft 37 objecten uit de wederopbouwperiode (1940-1965) aangewezen als gemeentelijk monument, om daarmee de staalkaart van het gebouwd erfgoed van Roermond aan te vullen.

De geest uit de fles - De Heilige Geeststraat

dhr. Johan Vermeij

Met behulp van plattegronden van de kerk en het klooster (1786), kadastrale kaarten (1787) en een geschilderd panorama (ca.1810) zien wij hoe de Heilige Geestkerk ooit op de hoek van, en haar kerktorens tot bijna midden op, de Munsterstraat stond. Er zijn meldingen van Roermondse hospitaalbroeders van de Heilige Geest vanaf 1259. Zij verzorgden o.a. minderbedeelden en zieke passanten.

In 1361 nam het kapittel uit St. Odiliënberg de kapel van de H. Geest over en in 1559 werd het kapittelkerkje de kathedraal van het nieuwe bisdom Roermond. In 1659 verhuisden de bisschopszetel en het kapittel naar de St. Christoffelkerk. Net op tijd, want in 1665 ging de Heilige Geestkerk in vlammen op.

Van 1702 tot 1715 was de Heilige Geestkerk in gebruik bij de hervormden. In 1784 werden door een keizerlijk decreet kloostersluitingen geëist. Landmeter Smabers moest alle kloosters opmeten in verband met de openbare verkoop. Bij de opheffing van het klooster woonden er nog 21 zusters, 15 scholieren, 13 pensionaires, vijf dames en hun kamermeisjes.

De zusters Penitenten (Franciscanessen) namen het complex na de stadsbrand in 1665 over tot de opheffing in 1786. De kerk is afgebroken in 1821. Bouwrestanten zijn nog in panden aan de Heilige Geeststraat en Munsterstraat te vinden. Zo vonden bewoners van het pand nr. 6 enkele schedels en botten bij de verbouwing. Ook het graf van bisschop Jacobus a Castro, heeft vanaf 1639 in de Heilige Geest gelegen.

Rommel aan de Roerkade

drs. Lieke van Diepen, Grontmij Nederland B.V.

In 2011 was de opgraving aan de Roerkade op twee locaties: Nikolaasstraat en Koolstraat. De Roerkade moest verschillende keren worden afgezet. Percelen lagen er rommelig bij, en het graafwerk werd soms noodgedwongen stilgelegd voor bijvoorbeeld het aanbrengen van het stempelraam en laswerkzaamheden. De bewegingsruimte in de putten was beperkt door het stempelraam en de aangetroffen muren. Graven met kleine kranen werkte niet snel en de stort moest meerdere keren worden omgezet voordat deze weggebracht kon worden.

De opgraving werd in drie fasen uitgevoerd. 1) er werd een smalle sleuf rond de putgrens ontgraven, 2) in beide putten werd eerst de bovenste meter onderzocht en 3) de put werd dieper ontgraven tot ca. 4 m beneden maaiveld.

In de Koolstraat was er geen reden voor verder onderzoek na de eerste meter. Verschillende archeologische waarden werden aangetroffen: fasen muurwerk in baksteen en mergel, keldergewelven, beerputten, goten, een haardplaats, een keienstraatje en een pijpenoven.

Aan de Nikolaasstraat werden veel vondsten aangetroffen uiteenlopend van ca. 1200 tot ver in de 20e eeuw. Verschillende muren en kelders in baksteen en mergel, vloeren, een stortkoker, een waterkelder die werd gebruikt als beerkelder, houten tonputten, een mergelput, een haardplaats en onder al deze resten kwam een oude watervoerende geul tevoorschijn, volgestort met leren knipsels, schoenen, runderbotten en hoorns.

Verschillende beerputten leverden spectaculaire vondsten op zoals een houten napje, een rieten mand, fragiel glaswerk, compleet aardewerk en een metalen grape.

De resultaten van het onderzoek zullen samen met het door RURA verzameld materiaal gebruikt worden voor een publicatie.

Mocht u vragen hebben, mail gerust gemeentearchief@roermond.nl

A.u.b. "HPR" melden als onderwerp.

Met vriendelijke groet en hopelijk tot de 20ste,
namens de stuurgroep van het HPR,

Cathy Ni Cheallaigh

www.roermond.nl/gemeentearchief, www.historieroermond.nl, www.rura.nl